

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 291/08-111

Ústavný súd Slovenskej republiky na verejnom zasadnutí 27. novembra 2008 v senáte zloženom z predsedu Petra Brňáka a zo sudkyne Marianny Mochnáčovej a sudcu Milana Ľalíka prerokoval sťažnosť L., a. s. (pôvodne B., a. s.), B., zastúpenej advokátom JUDr. J. F., B., vo veci namietaného porušenia základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Zvolen vo veci neprijatia podania z 24. júla 2006 urobeného elektronickými prostriedkami a podpísaného zaručeným elektronickým podpisom a takto

r o z h o d o l :

1. Okresný súd Zvolen p o r u š i l základné právo obchodnej spoločnosti L., a. s. (pôvodne B., a. s.), na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd neprijatím jej podania z 24. júla 2006 urobeného elektronickou formou a podpísaného zaručeným elektronickým podpisom.

2. Okresnému súdu Zvolen prikazuje konať vo veci podania obchodnej spoločnosti L., a. s. (pôvodne B., a. s.), z 24. júla 2006 urobeného elektronickou formou a podpísaného zaručeným elektronickým podpisom podľa príslušných ustanovení Občianskeho súdneho poriadku.

3. Sťažnosti obchodnej spoločnosti L., a. s. (pôvodne B., a. s.), vo zvyšnej časti nevyhovuje.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Uznesením Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) č. k. I. ÚS 291/08-66 z 18. septembra 2008 bola prijatá na ďalšie konanie sťažnosť obchodnej spoločnosti L., a. s. (ďalej len „sťažovateľka“), vo veci namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Zvolen (ďalej len „okresný súd“) vo veci neprijatia jej podania z 24. júla 2006 urobeného elektronickými prostriedkami a podpísaného zaručeným elektronickým podpisom.

Zo sťažnosti a z jej doplnení vyplýva, že sťažovateľka doručila okresnému súdu 31. marca 2006 žaloby o vydanie platobných rozkazov vrátane príloh, pričom podľa ustanovenia § 42 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“), podľa ktorého podanie možno urobiť písomne, ústne do zápisnice, elektronickými prostriedkami podpísané zaručeným elektronickým podpisom podľa osobitného zákona, uvedené podanie urobila elektronickými prostriedkami a bolo podpísané zaručeným elektronickým podpisom podľa zákona č. 215/2002 Z. z. o elektronickom podpise a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o elektronickom podpise“). Spolu so žalobami o vydanie platobných rozkazov vrátane príloh sťažovateľka doručila okresnému

súdu aj „*Sprievodný list k návrhu*“, v ktorom informovala súd o svojom podaní na DVD nosiči.

Okresný súd listom z 3. apríla 2006 sťažovateľke oznámil, že jej vracia sprievodný list spolu s DVD nosičom z dôvodu, že nemá technické vybavenie na vytlačenie návrhov podaných takouto formou. Zároveň odporúčal sťažovateľke urobiť podanie v písomnej forme.

Sťažovateľka doručila okresnému súdu 26. apríla 2006 ďalšie vyjadrenie, podľa ktorého jej podanie – návrhy na začatie konania (žaloby o vydanie platobných rozkazov) sú zaznamenané v elektronickej podobe na DVD nosiči, čo zodpovedá ustanoveniu § 42 ods. 1 OSP, ako aj ustanoveniam zákona o elektronickom podpise, pričom podľa ustanovenia § 132 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 543/2005 Z. z. o Spravovacom a kancelárskom poriadku pre okresné sudy, krajské sudy, Špeciálny súd a vojenské sudy v znení neskorších predpisov „Pri prijímaní podaní urobených elektronickými prostriedkami podpísaných zaručeným elektronickým podpisom sa postupuje podľa osobitných predpisov. Takto prijaté podania sa odovzdávajú podateľni na ďalší postup podľa § 129“. Sťažovateľka poukázala tiež na zásadu hospodárnosti konania a na skutočnosť, že urobiť podanie elektronickými prostriedkami podľa osobitného zákona možno od 1. mája 2002, t. j. viac ako 4 roky, a nie je vinou sťažovateľky, že okresný súd nemá vytvorené podmienky na prijatie takýchto podaní. Navyše z ustanovení Občianskeho súdneho poriadku nevyplýva, že písomné podanie by malo byť pred ostatnými spôsobmi uprednostňované.

Sťažovateľka urobila 24. júla 2006 pre okresný súd nové podanie rovnakým spôsobom ako v prípade prvého podania, t. j. sprievodný list s DVD nosičom, ktorý obsahoval návrhy na vydanie platobných rozkazov s prílohami, ktoré boli podpísané zaručeným elektronickým podpisom, pričom tieto podania obsahovali iné návrhy na začatie konania ako v prípade prvého podania. Okresný súd listom z 18. augusta 2006 sťažovateľke oznámil, že jej podanie z 20. októbra 2006 vracia, pretože nemá k dispozícii technické prostriedky, ktoré by ho umožnili prijať.

Sťažovateľka argumentuje, že podľa ustanovenia § 42 ods. 1 OSP a vyhlášky Národného bezpečnostného úradu č. 542/2002 Z. z. o spôsobe a postupe používania elektronického podpisu v obchodnom a administratívnom styku (ďalej len „vyhláška č. 542/2002 Z. z.“) ako vykonávacieho predpisu k zákonu o elektronickom podpise sú súdy povinné prijímať podania urobené elektronickými prostriedkami rovnako ako podania v iných formách. Podľa ustanovenia § 6 ods. 1 vyhlášky č. 542/2002 Z. z. „Ak orgán verejnej moci alebo orgán verejnej správy využíva zaručený elektronický podpis, zriaďuje elektronickú podateľňu na prijímanie, odosielanie, overovanie, potvrdzovanie a spracovanie elektronických dokumentov (ďalej len „manipulácia s elektronickým dokumentom“) v styku s fyzickými osobami alebo právnickými osobami, alebo s inými orgánmi verejnej moci a orgánmi verejnej správy“. Je mylný výklad Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky a okresného súdu, že predmetné ustanovenie vyhlášky dáva orgánu verejnej moci alebo orgánu verejnej správy na výber, či bude, alebo nebude využívať elektronický podpis. Súdy musia byť primerane technicky a personálne vybavené na prijímanie podaní, pričom všetky formy podania (t. j. písomné podanie, ústne do zápisnice a elektronickými prostriedkami podpísané zaručeným elektronickým podpisom) sú rovnocenné.

Sťažovateľka zastáva názor, že dodržala zákonom ustanovený postup a urobila podanie v súlade so zákonom, a to elektronickými prostriedkami a podpísané zaručeným elektronickým podpisom, splnila všetky zákonné požiadavky, a napriek tomu nebolo jej podanie okresným súdom prijaté, čím došlo k porušeniu jej základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy. V súlade s týmto článkom a s čl. 51 ústavy môže medze týmto ústavným právom klásť len zákon, a nie právny predpis nižšej právnej sily ako napr. vyhláška č. 542/2002 Z. z.

S prihliadnutím na uvedené skutočnosti sťažovateľka vo svojom návrhu výroku rozhodnutia (petite) žiada, aby ústavný súd vyslovil porušenie jej základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu pri neprijatí podania z 24. júla 2006 – žalobné návrhy sťažovateľky ako navrhovateľky proti v sťažnosti uvedeným odporcom (osobám menovite označeným na str. 5 až 19 sťažnosti z 13. decembra 2006), aby vyslovil, že toto podanie proti uvedeným odporcom urobené

elektronickými prostriedkami a podpísané zaručeným elektronickým podpisom bolo urobené zákonom ustanoveným spôsobom, a aby prikázal okresnému súdu vo veci konať. Zároveň sťažovateľka požadovala priznanie primeraného finančného zadost'učinenia 10 000 Sk za každé jednotlivé porušenie základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ako aj náhrady trov právneho zastúpenia v konaní pred ústavným súdom.

Z vyjadrenia predsedníčky okresného súdu sp. zn. Spr. 1068/2008 z 1. októbra 2008 doručeného ústavnému súdu 6. októbra 2008 vyplýva, že „... v obdobnej veci už Ústavný súd SR rozhodol a vydal Nález II. ÚS 151/08... Dňa 31. 3. 2006 bol súdu doručený sprievodný list s DVD nosičmi. Vtom čase Okresný súd Zvolen nebol technicky vybavený (nemal dodaný a nainštalovaný príslušný software) k tomu, aby mohol prijať podanie podpísané zaručeným elektronickým podpisom podľa osobitného zákona. Preto podklady pripisom z 3. 4. 2006 vrátil... advokátovi. ... Vo veciach sa už koná. Na ústnom pojednávaní ústavného súdu netrváme.“.

Sťažovateľka sa k vyjadreniu okresného súdu vyjadrila podaním zo 17. októbra 2008, v ktorom uviedla, že obrana okresného súdu spočívajúca v tom, že o žalobách sťažovateľky sa koná, nie je pravdivá, lebo sa nevzťahuje na 696 žalôb, ktoré boli doručené odporcovi 24. júla 2006 (tieto žaloby sú odlišné od tých, ktoré boli odporcovi doručené 31. marca 2006, pozn.). Odporca koná iba o žalobách, ktoré mu boli doručené 31. marca 2006, aj to na základe rozhodnutia ústavného súdu. V ďalšom v podstate zopakovala doterajšie vyjadrenia a podrobnejšie ich v 10 bodoch ďalej rozvíja. Sťažovateľka žiada, aby ústavný súd uskutočnil vo veci ústne pojednávanie.

Na ústnom pojednávaní právny zástupca sťažovateľky zotrval na všetkých predchádzajúcich argumentoch a žiadal, aby ústavný súd sťažnosti vyhovel v plnom rozsahu. Okresný súd sa na verejnom pojednávaní nezúčastnil, svoju neúčast' ospravedlnil.

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie, zakázať pokračovanie v porušovaní základných práv a slobôd alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, alebo ak je to možné, prikázať, aby ten, kto porušil práva alebo slobody podľa odseku 1, obnovil stav pred porušením.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho vec bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom.

Podľa § 41 ods. 1 OSP účastníci môžu robiť svoje úkony akoukoľvek formou, pokiaľ zákon pre niektoré úkony nepredpisuje určitú formu.

Podľa § 42 ods. 1 OSP (v znení účinnom od 1. mája 2002) podanie možno urobiť písomne, ústne do zápisnice, elektronickými prostriedkami podpísané zaručeným elektronickým podpisom podľa osobitného zákona, telegraficky alebo telefaxom.

Článok 46 ods. 1 ústavy je primárnou ústavnou bázou na zákonom upravené konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky príslušných na poskytovanie právnej ochrany, a tým aj „bránou“ do ústavnej úpravy jednotlivých aspektov práva na súdnu a inú právnu ochranu zakotvených v siedmom oddiele druhej hlavy ústavy normujúcich rámc, v ktorom je možné domáhať sa jeho rešpektovania (I. ÚS 22/03, IV. ÚS 159/07).

Ústavný súd v súlade so svojou ustálenou judikatúrou konštatoval, že obsahom základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru sú obdobné záruky, že vec bude spravodlivo prerokovaná nezávislým a nestranným súdom postupom ustanoveným zákonom. Z uvedeného dôvodu v týchto právach nemožno vidieť podstatnú odlišnosť (II. ÚS 27/07).

Zmyslom a účelom základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je zaručiť každému reálny prístup k súdu. Tomu zodpovedá povinnosť všeobecného súdu o veci konať a rozhodnúť (I. ÚS 62/97, II. ÚS 26/96). K porušeniu základného práva na súdnu ochranu by došlo vtedy, ak by komukoľvek bola odmietnutá možnosť domáhať sa svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a ak by súd odmietol konať a rozhodovať o podanom návrhu (žalobe) fyzickej osoby alebo právnickej osoby (napr. I. ÚS 35/98).

Z citovaných právnych noriem podľa názoru ústavného súdu vyplýva, že fyzické osoby alebo právnické osoby sú oprávnené podať (doručiť) všeobecnému súdu podanie, a teda aj návrh na začatie konania aj elektronickou formou podpísaný zaručeným elektronickým podpisom v zmysle príslušných právnych predpisov. Aj z ústavného imperatívu „... konať iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon“ uvedeného v čl. 2 ods. 2 ústavy možno vyvodiť príkaz adresovaný všetkým štátnym orgánom, a teda aj všeobecným súdom, prijať každé podanie uskutočnené spôsobom, ktorý predpokladá a ustanovuje zákon. Ak tak dotknutý štátny orgán, v danom

prípade okresný súd, neurobí, dopustí sa neprípustného zásahu do základných práv dotknutej fyzickej osoby alebo právnickej osoby, ktorému treba priznať ústavnoprávnu ochranu. Konanie, resp. nečinnosť dotknutého štátneho orgánu, ktorým tento nerešpektuje ústavný príkaz konkretizovaný v dotknutých ustanoveniach zákona, predstavuje porušenie základného práva aj za okolností, keď tento štátny orgán sám priamo nespôsobil stav, ktorý mu reálne neumožňuje nakladať s podaním fyzickej alebo právnickej osoby v čase jeho doručenia spôsobom ustanoveným zákonom.

V danom prípade § 41 ods. 1 v spojení s § 42 ods. 1 OSP nepochybne priznáva navrhovateľovi (sťažovateľke) možnosť urobiť podanie viacerými rovnocennými spôsobmi, v ktorých je zahrnuté aj podanie návrhu elektronickými prostriedkami podpísané zaručeným elektronickým podpisom. Neobstojí preto interpretácia, podľa ktorej povinnosť zriadiť elektronickú podateľňu je daná iba alternatívne, t. j. len v prípade, ak orgán verejnej moci alebo verejnej správy využíva zaručený elektronický podpis, keďže je ústavne neakceptovateľná. Uvedené ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku a ani iné ustanovenia na úrovni zákona upravujúce postup všeobecných súdov pri prijímaní podaní (návrhov na začatie konania) totiž z oprávnenia fyzických osôb alebo právnických osôb podať návrh na začatie konania aj elektronickými prostriedkami podpísaný zaručeným elektronickým podpisom neustanovujú žiadnu výnimku, a preto uvedenému oprávneniu zodpovedá povinnosť dotknutých štátnych orgánov prijať takéto podania a vytvoriť technické podmienky na ich prijímanie, t. j. zriadiť elektronickú podateľňu.

Na základe uvedeného ústavný súd dospel k názoru, že v danom prípade došlo postupom okresného súdu vo veci neprijatia podania sťažovateľky z 24. júla 2006 urobeného elektronickou formou a podpísaného zaručeným elektronickým podpisom vzhľadom na uvedené skutkové zistenia a právne závery k takej interpretácii a aplikácii dotknutých právnych predpisov, ktorá nie je zlučiteľná s ústavou, t. j. je z ústavného hľadiska neospravedliteľná a neudržateľná. V dôsledku tohto postupu okresný súd podľa záveru ústavného súdu porušil základné právo sťažovateľky podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a jej právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku nálezu).

Podľa § 56 ods. 3 písm. d) zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ak ústavný súd sťažnosti vyhovie, môže prikázať, aby ten, kto základné právo alebo slobodu porušil, obnovil stav pred porušením základného práva alebo slobody.

Vzhľadom na to, že ústavný súd vyslovil porušenie základného práva sťažovateľky podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj jej práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, bolo v záujme účinnej ochrany jej práv, aby sa v zmysle čl. 127 ods. 2 ústavy a § 56 ods. 3 písm. d) zákona o ústavnom súde obnovil stav pred porušením označených práv sťažovateľky. Ústavný súd preto vydal okresnému súdu príkaz, aby vo veci jej podania z 24. júla 2006 opätovne konal podľa príslušných ustanovení Občianskeho súdneho poriadku (bod 2 výroku nálezu).

V súlade s týmto príkazom bude povinnosťou okresného súdu opätovne sa zaoberať podaním sťažovateľky z 24. júla 2006 ako návrhom na začatie konania, ktorý bol urobený zákonom ustanovenou formou, a postupovať vo vzťahu k nemu podľa príslušných ustanovení Občianskeho súdneho poriadku, pričom právne účinky tohto podania zostanú zachované s účinnosťou ku dňu jeho podania. Na tomto zásadnom závere nemôže nič zmeniť prípadná okolnosť, že z technických príčin okresný súd nebude môcť podanie sťažovateľky zaevidovať spätne ku dňu jeho doručenia. I tak bude povinnosťou okresného súdu vychádzať z toho, že podanie bolo doručené s účinkami pôvodného doručenia.

V súvislosti s požiadavkou sťažovateľky na priznanie primeraného finančného zadosťučinenia treba predovšetkým uviesť, že cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04).

Pri zvažovaní primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý

spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

Zohľadňujúc konkrétne okolnosti prípadu ústavný súd považoval samotné deklarovanie porušenia označených práv (bod 1 výroku nálezu), ako aj príkaz, aby okresný súd opätovne v danej veci konal (bod 2 výroku nálezu), ktorým sa garantuje, že práva uplatnené podaním z 24. júla 2006 zostanú sťažovateľke zachované, za dostatočné na zabezpečenie ochrany označených práv sťažovateľky (podobne napr. m. m. IV. ÚS 22/03, IV. ÚS 142/03). Opierajúc sa o skutočnosť, že týmto spôsobom sa obnoví stav pred porušením označených práv sťažovateľky, čo jej umožní zákonom ustanoveným spôsobom domáhať sa práv uvedených v jej žalobnom návrhu - podaní z 24. júla 2006 urobenom elektronickými prostriedkami a podpísanom zaručeným elektronickým podpisom, čím sa zároveň tiež naplní účel, ktorý sťažovateľka sledovala podaním sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy, ústavný súd dospel k záveru, že v danom prípade nie je v záujme dovŕšenia ochrany porušených práv sťažovateľky potrebné priznať aj finančné zadosťučinenie, a preto tejto časti jej návrhu nevyhovel (bod 3 výroku nálezu).

Podľa § 36 zákona o ústavnom súde trovy konania pred ústavným súdom, ktoré vzniknú účastníkovi konania, uhrádza účastník konania zo svojho (odsek 1). Ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy (odsek 2).

Ústavný súd vychádzajúc z citovaného zákonného ustanovenia rovnako nevyhovel návrhu sťažovateľky, aby jej bola priznaná náhrada trov konania. V tejto súvislosti ústavný súd dodáva, že vecnoprávne bolo o namietanom porušení opakovane rozhodnuté ústavným súdom v rámci mnohých iných sťažností podaných sťažovateľkou. Už v náleze sp. zn. III. ÚS 7/07 z 20. decembra 2007 (a mnohých ďalších, pozn.) ústavný súd uviedol, že podaniu návrhu na začatie konania elektronickými prostriedkami podpísaného zaručeným elektronickým podpisom nemôžu brániť žiadne výnimky, a preto dotknuté štátne orgány (v danom prípade okresný súd) sú povinné prijať takéto podania a vytvoriť technické

podmienky na ich prijímanie. Ak preto sťažovateľka bez ďalšieho žiadala rovnako rozhodnúť aj voči okresnému súdu, nemohol ústavný súd uvedenú okolnosť nezohľadniť v rozhodovaní o trovách konania inak úspešného účastníka konania pred ústavným súdom.

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok, treba pod právoplatnosťou nálezu uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výrokovej časti tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 27. novembra 2008